

Mach

Pán Bůh a pání Izraeliti (1937) + Starej zákon a proroci (1947); E. Rice: New York vládne (1939); M. Twain: Yankee na dvoře krále Artuše (1947). – *Výbory*: Básně (b. d., 1933); Americké papíry (1956, ed. I. Zítková); Života běh (1980, ed. B. Svozil). ■ Korespondence: Adresát Jiří Mahen (vzáj. korespondence z 1928–36; 1964, ed. Š. Vlašín a J. Hek); Polohy srdce. Z korespondence Jaromíra Johna (vzáj. korespondence z 1923–33; 1982, ed. M. Krulichová a M. Vinařová). ■ REDIGOVAL časopisy: Spravedlnost (Chicago 1912–13), Denní hlasatel (Chicago 1913), Svornost (Chicago 1913–16), Slávie (Chicago 1916–18), Čechoslovák (New York 1920), Naše pohraničí (1928–30); *knížnice*: Machova zábavná knihovna (Chicago, od 1912), Veselá mysl (1932–38). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Baťa zblízka (1932); Dětské rozumy (1933); Anekdoty o umělcích a lidech od pera (1933); T. G. M. (1934, s. I. Herbenem); Skotské anekdoty (1935, pseud. Viktor Klement); Medicína k smíchu (1936, pseud. Dr. Genserich); Muž a žena v manželství i mimo ně (1937, pseud. Viktor Klement); Nové historky o T. G. M. (1937). ■

LITERATURA: ● ref. Robinson Krusoe: E. Krásnohorská, Osvěta 1909, s. 843; J. R., Studentská revue 3, 1909/10, s. 93; K. Fiala, MR 1909/10, sv. 22, s. 59; B. Máj 8, 1909/10, s. 599; (rozšř. vyd.): G. W. (Winter), PL 19. 5. 1912 ●; ● ref. Americké verše z doby válečné: K. H. (Hikl), Naše doba 32, 1924/25, s. 500; -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 12, 1924/25, s. 423; J. Kapras, Čes. revue 1925, s. 119 ●; ● ref. Plavba do Ameriky 1912: B. (E. Bass), LidN 23. 11. 1930; A. N. (Novák), Lumír 57, 1930/31, s. 160 ●; H. Jelínek: J. M. (k padesátinám), Lumír 59, 1932/33, s. 237; J. Mahen: O J. M. (k chystanému vyd. M. básní), Panoráma 10, 1932/33, s. 153; A. Pražák in J. M.: Básně (1933); ● ref. Básně: F. X. Šalda: Představitel generace a představitel mezigerace, SZáp 5, 1932/33, s. 344 → Kritické glosy k nové poezii české (1939) a Z období zápisníku 2 (1988); A. M. Píša, PL 9. 8. 1933; jh. (J. Hora), Čes. slovo 12. 8. 1933; G. (F. Götz), NO 13. 8. 1933; F. Sekanina, Nár. politika 3. 9. 1933; Nk. (B. Novák), LUK 1933, s. 575; B. V. (Václavek), Index 1933, s. 100 → Kritické stati z třicátých let (1975) ●; M. M. (Majerová): ref. překl.: J. Lederer, Čin 1933, s. 118; J. Mahen in Kapitola o předválečné generaci (1934); V. Laščenko: Nedoceněný básník, Panoráma 1935, s. 68; LVA (L. Vokrová-Ambrosová): ref. překl. R. Bradford: Černošský Pán Bůh a pání Izraeliti, Čin 1937, s. 66; ● ref. překl. O'Henry: Gentlemani i podfukáři: Z. Vančura, LidN 30. 11. 1936; F. S. (Soldan), LitN 9, 1936/37, č. 3 ●; ● ref. překl. O'Henry: Milování a švindlování v Americe: K. P. (Polák), Nár. práce 28. 2. 1939; er. (J. Pober), LitN 1939, s. 127 ●; jd (J. Drda): Šedesátka J. M., LidN 9. 2. 1943; ● k 65. narozeninám: kp (K. Polák), PL 5. 2. 1948; čk, Svob. slovo 5. 2. 1948 ●; V. Lacina: Zemřel J. M., LidN 10. 11. 1951 + Realista J. M., LidN 18. 11. 1951 + Básnický odkaz J. M., NŽ 1951, s. 1892 + Vzpomínka na J. M., LitN 1953, č. 6; I. Zítková in

J. M.: Americké papíry (1956); K. F. Zieris: ref. Americké papíry, Novinářský sborník 1956, s. 377; F. Buriánek in Generace buřičů (1968); F. Springer: Lidské srdce (k 85. výr. narození), LD 4. 2. 1968 + Nad portrétem v knize (k 25. výr. smrti), LD 29. 1. 1977; B. Svozil in J. M.: Života běh (1980) + Obrana i chvála přehlíženého básníka, Lit. měsíčník 1981, č. 6, obojí → Tvář reality (1986); ● ref. Života běh: R. Pytlík, Tvorba 1980, č. 52; J. Holý, Lit. měsíčník 1981, č. 3 ●; F. Langer: Nad rakví J. M., in Byli a bylo (3. vyd. 1991); mě (M. Červenka) in Slovník básnických knih (1990, Robinson Krusoe); L. Merhaut in Cesty stylizace (1994).

jho

Karel Hynek Mácha

* 16. 11. 1810 Praha
† 6. 11. 1836 Litoměřice

Básník a prozaik, nejvýznamnější představitel romantismu v české literatuře, autor lyrickoepické básnické povídky Máj. Jeho básně a emotivně laděné prózy, dramatické zlomky i deníkové texty, vracející se k tragickému pocitu konečnosti života každého jedince, vyjadřují prostřednictvím sugestivních poetických obrazů s výrazně symbolickým přesahem rozpornou vnitřní situací člověka vyrovnávajícího se na přelomu historických epoch se ztrátou dosavadních duchovních jistot.

Pokřtěn Ignác, jméno si později počeštil na Hynek a připojil k němu jméno Karel. – Otec původem ze Sedlčanska (Krásná Hora, Nešetice, rod doložen od 16. století) byl vyučen mlynářem a pracoval v různých pražských mlýnech, matka byla dcerou varhaníka u Sv. Mikuláše na Malé Straně a v rodinných vztazích představovala element citový s vyvinutým smyslem pro hudbu. V důsledku finančního krachu 1811 byli rodiče nuceni (1824) opustit rodný M. dům na Malé Straně (Újezd čp. 400) a stěhovat se do stále chudších čtvrtí, nakonec do okolí Anežského kláštera. Patrně 1826 se usadili na Dobytčím trhu (Karlovo nám.), kde si otec zřídil krupařský krámeček. M. chodil od 1816 do farní školy u Sv. Petra a 1821–24 do hlavní školy u aristů v Panské ul. (spolužák K. V. Zap, pozdější národopisec, zeměpisec a archeolog), 1824–30 studoval na piaristickém gymnáziu na Příkopech; v této době začal psát první verše (německy i česky) a zajímat se o literaturu (vedle dobrodružných rytířských ro-

mánů A. Radcliffové a Ch. H. Spiesse četba Goetha, Hájkovy Kroniky, Macháčkova Krasořečníka aj.). Prázdnin využíval k výletům na venkov, především k otcovým příbuzným na Sedlčansku (strýc V. Bárta z Nešetic se stal předlohou pro postavu vojenského vysloužilce v románu Cikáni). Od výletu na zříceninu hradu Zvěřinec u Prčic (1829) se datuje M. zájem o hradní ruiny, doložený pak i mnoha kresbami („hrady spatřené“). 1830–32 studoval M. tzv. filozofii na pražské univerzitě; z přednášek ho zaujal estetik A. Müller a logik J. Lichtenfels, se spolužáky K. Sabinou a J. Malým navštěvoval též české nedělní přednášky J. Jungmanna (na jedné z nich byla předčítána M. báseň Svatý Ivan). 1832, kdy začal studovat práva, byl M. již výraznou postavou mezi pražskou vlasteneckou a literární mládeží; k jeho blízkým přátelům patřili především předčasně zemřelý J. Beneš (1809–1834), vzdělaný znalec literatury a filozofie, důvěrníkem v osobních záležitostech se stal E. Hindl (1811–1891), po celý život opatrující část M. rukopisné pozůstalosti, k přátelskému kruhu patřil i mladší K. Sabina, po M. smrti vykladač, vydavatel a obhájce jeho díla. Za právnických studií působil M. 1834–35 jako herec Tylovy ochotnické družiny v Kajetánském domě na Malé Straně; už předtím vystupoval na jevišti za svých cest po venkově, 1832 v Benešově (zde se seznámil s dcerou lesníka Marinkou Stichovou, o kterou se marně ucházel) a 1833 v Žebráku. 1834 poznal v Tylově skupině dceru knihaře Eleonoru (Lori) Šomkovou (1817–1891), která se stala jeho milenkou. V této době M. intenzivně sledoval evropskou literaturu, z níž si pořizoval výpisky do svých zápisníků (E. G. Bulwer-Lytton, G. G. Byron, L. H. Höltz, W. Irving, F. G. Klopstock, F. Matthisson, A. Mickiewicz, Novalis, W. Scott, J. Słowacki aj.); značný zájem o polské autory vzbudilo povstání ve Varšavě 1830, které ovlivnilo i radikalizaci M. společenského a národního cítění. 1833 podnikl M. cestu do Krkonoš, spojenou s návštěvou nemocného přítele Beneše v Radimě na Jičínsku (vracel se přes Čes. ráj, Dvůr Král., Kunětickou horu a Pardubice), 1834 se s přítelem A. Strobachem vypravil pěšky přes Linec, Innsbruck a Brennerský průsmyk do Benátek, odtud do Terstu a přes Lublaň (setkání s básníkem F. Prešerenem), Štýrský Hradec a Vídeň zpět. Intimní, zčásti šifrovaný deník z 1835 (rozluštěn v 80. letech 19. stol. J. Arbesem, ale cele

publikován až po sto letech) svědčí o M. intenzivním erotickém životě, v němž se mísila bytostná smysluplnost s literárně stylizovanou pózou romantické vášně. V srpnu 1836 M. dostudoval a koncem září t. r. nastoupil jako advokátní praktikant do kanceláře J. F. Durase v Litoměřicích, aby existenčně zajistil budoucí rodinu (Lori byla těhotná, syn Ludvík * 1. 10. 1836, † 5. 8. 1837); ubytoval se u ševce a vinárníka F. Lorence v ulici na Jánských schodech. Patrně v důsledku přepínání fyzických i duševních sil a neuspořádané stravy cítil už od poloviny října známky onemocnění, ale ještě 23. 10. pomáhal hasit požár stodol na pokraji města. Zemřel po krátkém a prudkém náporu nemoci v noci na 6. listopad; za příčinu smrti byla označena cholera. V den plánované svatby (8. 11.) byl v Litoměřicích pohřben. – Na podzim 1938 byly jeho ostatky exhumovány a převezeny z okupovaných Litoměřic do Prahy; 7. 5. 1939 byly slavnostním aktem uloženy do hrobu na Vyšehradském hřbitově.

M. dílo se zachovalo v torzovitě podobě. Za jeho života vyšly časopisecky (Květy, Večerní vyražení, Krok, Jindy a nyní) některé lyrické básně a prózy, knižně pak jen (a to vlastním nákladem) lyrickoepická báseň Máj; ostatní práce včetně plánů, variant a fragmentů (náčrt vícesvazkového románového cyklu Kat, dramatické zlomky Bratrovrah, Bratři, Boleslav, Král Fridrich) se zachovaly částečně v M. rukopisech nebo jen v cizích opisech (Cikáni). První posmrtné vydání spisů připravené M. bratrem Michalem a K. Sabinou zůstalo u prvního svazku a stejně jako následující vydání Kobrovo bylo pro četné redakční úpravy a opisovačské nepřesnosti textové velmi nespolehlivé. Kritické vydání M. díla se proto stalo závažným textologickým problémem, při jehož řešení došlo v posledních čtyřiceti letech k řadě polemik. – M. literární počátky spadají do přelomu 20. a 30. let 19. století, kdy začal psát jak česky, tak německy (německé básně se v jeho tvorbě objevovaly i později, ještě současně s významnými pracemi českými); první otištěnou básní byla legenda *Svatý Ivan* o posledních chvílích poustevníka – postavy patřící k motivickému repertoáru sentimentalistického básnictví, která měla protějšek v M. starší německé básni *Der Eremit*. M. rané básnické projevy mají elegický ráz a řadou svých rysů souvisejí s preromantickými tendencemi v české poezii 20. let (elegicky vyznívají i básně vlas-

teneckého obsahu, vyslovující hluboký smutek nad zašlou slávou Čech). Vycházely v podstatě z idealistického a náboženského pojetí světa, v jehož duchu představovaly život na zemi jako odlesk nadpozemské skutečnosti, jež je předmětem básnickovy marné touhy (*Králévič*), a poezii jako ideální úsilí proniknout k absolutnímu „vzoru krásy“ (*Vzor krásy*). Opěváním zmařené lásky (*Abelard Heloise*) i vyjádřením pocitu bolné zámčivosti a osamělosti pěvce toužícího po ideálu souzněly M. básnické počátky s dobovým sentimentalismem: po stránce tvárné navazovaly na ohlasovou poezii Čelakovského (*Ohlas písní národních*) a na podněty vyvolané lyrickou a lyrickoepickou poezií RK (např. ve dvou lyrických básních s názvem *Pomněnky zasázavské*, inspirovaných vztahem k M. Stichové z myslivny Želetínka); několika časoměrnými básněmi reagoval M. i na jungmannovský program „vysoké“ poezie. Přibližně 1833 nastal v M. díle zlom, který se projevil radikální změnou životního postoje i básnického výrazu. Otřesen návalem duchovní skepse a zbaven mladistvých iluzí ztratil M. jistoty kotvící v tradiční stavbě křesťanského názoru s jeho vírou v naplnění v posmrtném životě. Na jejich místo nastoupilo tušení, že lidská touha po ideálu končí smrtí (*Budoucí vlast*) a lidský úděl nepřesahuje konečnou existenci jedince (*Těžko-myslnost*), a spolu s ním pocit nepřekonatelného rozporu mezi světem „smyslým“, pomíjivým ve své kráse, a věčnou nicotou (*Temná noc!*, *V přírodě jak vše se jindy smálo...*); zvláště vyroceně tyto představy vyslovil závěr fantastické lyrizované prózy *Poutí krkonošská* (zemřelí mniši volí raději naprostou smrt místo stále a klamně naděje v možnost ožvout na jeden den v roce). Neiluzivní pohled na existenci člověka a z něho plynoucí tragický životní pocit se promítl zejména do dvou básnických představ, v M. zralé tvorbě stále přítomných: do obrazu země, přírody a její krásy, která člověka okouzluje, ale je lhostejná k jeho osudu, a do motivu poutníka jako symbolu osamění a marného hledání. S niterným přerodem se rozšířil a diferencoval i žánrový okruh M. tvorby; vedle raných náčrtů shakespearovsky orientovaných dramát (tématem nejdelšího veršovaného zlomku *Bratři* jsou přemyslovské boje o trůn) nakonec zahrnovala drobné lyrické básně, sonety, reflexivní poezii a rozsáhlou lyrickoepickou poemu,

v próze pak vedle kratších textů zachycujících náladový prožitek nebo filozofující úvahu (např. dialogický *Rozbroj světů*) i povídky, často koncipované jako součásti větších cyklů, a rozsáhlejší prózu označenou jako román. Pro M. poetiku bylo přitom příznačné stírání hranic mezi žánrovými oblastmi (lyrikou a epikou, poezií a prózou), které – spolu s organizací zvukové složky děl, silnou metaforičností a množstvím neobvyklých slovních spojení i kompozičními postupy konfrontujícími jednotlivé motivy a situace – propůjčuje všem M. literárním projevům básnický ráz. Podstatnou součástí M. pozůstalosti tvořily původně auto-komunikativní texty – dopisy, deníky a zápisníky se záznamy životních situací, scén, zážitků a dojmů z cest (ucelenou podobu mají např. cestovní záznamy nazvané *Deník na cestě do Itálie*) a z návštěv hradů, s výpisky z četby, zápisy snů i s prvními náčrtky budoucích prací; jednotlivé postřehy a prožitky včetně jejich slovní formulace přitom často beze změn přecházely do textů literárních, měnily se v básnické obrazy a podstatně se podílely na životnosti a konkrétnosti M. vidění světa. Jako prozaik byl M. zprvu fascinován romány W. Scotta. V novele *Křivoklad*, která měla být součástí povídkového cyklu *Kat*, zašifroval do vztahu hlavních hrdinů – krále Václava IV. a romantické postavy jeho kata (ve skutečnosti přemyslovského levobočka) – tragický pocit zániku někdejší slávy Čech a jejich pokořujícího postavení pod cizí nadvládou. Od historického námětu se M. obrátil k současnosti a ke sféře osobní zkušenosti jako zdroje poetické imaginace v prózách spojených názvem *Obrazy ze života mého* (i zde pomýšlel na celý cyklus, realizoval však jen dvě). Úvodní próza *Večer na Bezděžu* vychází z náladového přírodního prožitku a následně úvahy o lidském životě vyhocuje závěrečným motivem neznámé noční poutnice s dětskou rakví v nůši. Následující povídka *Marinka* je rovněž výpovědí v první osobě a její stylizace (vkládání veršů, kompozice v duchu hudební skladby s ouverturou, intermezzem a finále) nese výrazné rysy lyrizované prózy. Dějová složka je v ní zatlačena do pozadí ve prospěch kontrastní evokace odpudivě groteskního prostředí chudinské čtvrti Na Františku a proti tomu idealizovaného, snového zjevu titulní hrdinky, jakéhosi ztělesnění citu a vrcholného souznění duší. V závěru 1835 dokončil M. své nejrozsáhlejší

prozaické dílo, román *Cikáni*, jehož zveřejnění však zabránila cenzura (vyšel až 1857). Komplikovaný děj plný tajemství, v němž se objevuje motiv zhyralého otce, svědce synovy milenky i jeho matky, je zasazen do romantického okolí hradu Kokořína, který M. vícekrát navštívil; v příběhu hraje výraznou úlohu postava cikána – dobového symbolu společenského vyděděnctví, který vystupuje jako mstítel zločinu. Tragika a drastičnost dějových zvrátů je v duchu romantické poetiky provázena groteskními prvky v podobě žvanivých monologů komické figury vysloužilce Bártý. Romantická motivika nabyla hlubokého významového podtextu v poemě *Máj*, na jejíž podobu zapůsobil příklad Byronovy lyrickoepické básnické povídky. Epickým základem Máje byl zvolen příběh člověka, jenž vyhnán z domova stane se loupežníkem a nevědomky zavraždí v svědci své milenky vlastního otce; navazoval na romantickou symboliku loupežníka, na osudovost zápletky z nepoznaných rodinných svazků a na sentimentální pojetí marné lásky. Dějová složka je přitom odsouvána do pozadí stálou přítomností básnickova subjektu, jenž příběh uvádí a tlumočí především s důrazem na kontrast mezi pocity a úvahami odsouzence čekajícího na popravu a smyslovou krásou májové přírody lhostejně k tragice lidského osudu. Inspirován velkými zjevy evropského romantismu, rozvinul M. v Máji svou vlastní vizi lidského údělu, jíž popíral a přesahoval dosavadní biedermeierovsky vymezené normy národního básnictví, potlačující ve jménu služby vlasteneckému ideálu osobnostní problémy a zastírající i skutečnou situaci rozpadu tradičních myšlenkových hodnot. Důrazem na individualitu odmítající iluzivní představy a uvědomující si zároveň hloubku národního úpadku rozvracel M. jistoty řádu světa kotvícího v náboženských představách a nastoloval existenciální otázky po smyslu života jedince i celého národa; ocital se tak v rozporu i s vírou ve šťastnou národní budoucnost podmíněnou pěstováním českého jazyka a obdivným vztahem k slavné minulosti. Máj proto vyvolal odmlatou odezvu dobové kritiky (J. S. Tomíček, J. K. Chmelenský, J. K. Tyl, který 1840 s odstupem obdařil Máchovými rysy hrdinu své povídky *Rozervanec*), uznávající sice jeho básnickou sílu, odmítající však jeho duchovní svět (výjimkou byl na Slovensku K. Kuzmány); mezi svými generačními druhy

byl však M. obdivován jako výjimečná básnická osobnost, o čemž svědčí i smuteční verše nad jeho smrtí (F. L. Rieger, K. D. Štúr aj.). Básnický suverénním způsobem esteticky zhodnocujícím všechny vrstvy jazykového systému, jímž dokázal ztvárnit hloubku svého životního pocitu, založil M. moderní řeč české poezie. Podrobné rozborů zvukové i významové složky jeho díla (J. Mukařovský, B. Havránek, R. Jakobson aj.) odhalily, jak se intenzivním využitím zvukových kvalit jazyka stupňuje bohatství významu a nečekanými slovními spojeními vytvářejí sugestivní odstíny básnického obrazu. Na M. podněty navázala teprve generace májovců, která konkretizovala jeho básnické gesto především v rovině sociálního protestu. Od té doby žilo M. dílo jako trvalá živá součást národního umění; navazovali na ně velcí básníci 20. století (F. Halas, V. Holan, J. Hora, V. Nezval) a stalo se i inspiračním zdrojem řadě výtvarných tvůrců (J. Konůpek, K. Svoboda, J. Zrzavý aj.).

PSEUDONYMY: Hynek, Chám, Karel H., Karel Hynek, Karel Hynek M., Milihaj. ■ PŘÍSPĚVKY in: *Jindy a nyní* (1833); *Krok* (1833); *Květy české*, pokr. *Květy* (1834–35, Křivoklad, *Obrazy ze života mého*); *Večerní vyrazení* (1831–32; 1831 debut *Svatý Ivan*); sb. *Věvec ze zpěvů vlastenských* (1835); – posmrtně (poprvé publik. texty do vyd. *Spisů K. H. M.* (1862): *Ces. besedy* (1842); *Literární příl. ku Věnci* (1843/44); *Lumír* (1851 začátek *Cikánů*, 1858. 1859); *Ost und West* (BB z *Cikánů* v překl. K. Sabiny); *Spisy K. H. M.* (1845). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie: Máj* (B 1836); – posmrtně: *Cikáni* (R 1857). – *Výbory*: *Básně* (b. d., 1897, Světová knihovna č. 8–9); K. H. M. *Výbor z jeho básní* (1916, ed. O. Svoboda); *Písňe a znělky* (1918, ed. K. Dvořák); *Z literárního díla K. H. M.* (1920, ed. F. Sekanina); *Daleká cesta má* (1929, ed. A. Vyskočil); *Písňe a znělky* (1940, ed. K. Janský); *Výbor z díla K. H. M.* (1941, ed. L. Kasalická, 2. vyd. 1944 s tit. *Živý třpyt*); *Cikáni a jiná próza* (1953, ed. K. Janský, R. Skřeček); *Vzhůru za mnou, mládež věrná!* (1954, ed. J. Petrmichl); *Zemi krásnou, zemi milovanou...* (1956, ed. M. Petříček); *Jarní noc mne vzhůru vábí* (1961, ed. J. Rumler); *Dobrou noc, ó lásko* (1972, ed. V. Štěpánek); *...a jen země je má* (1973, ed. V. Kronusová, tj. V. Karfík); *Daleká pouť* (1976, ed. M. Otruba); *Mrtvé labutě zpěv* (1986, ed. R. Havel); *Máj, Necenzurovaný deník z roku 1835* (Mnichov 1986, ed. J. Kryštof, tj. J. Krouťvor); *Intimní K. H. M.* (deníkové záznamy včetně šifrovaných partií, korespondence, 1993, ed. M. Pohorský); *Tím světem bloudím* (prózy, 1995, ed. M. Pohorský); *Máj a jiné básně a prózy* (1996, ed. M. Pohorský); *Básně* (1997, ed. M. Červenka, M. Soukopová). – *Souborná vydání*: *Spisy K. H. M.*

Mácha

(1845, 1 sv., ed. K. Sabina); Spisy K. H. M. (nakl. I. L. Kober, 1862, 2 sv., ed. F. L. Vorlíček); Sebrané spisy K. H. M. (nakl. B. Kočí, 1906, 1 sv., ed. J. Šťastný); Spisy K. H. M. (nakl. J. Laichter, 1906–07, 2 sv., ed. J. Vlček); in knižnice Hyperion (nakl. Hyperion 1919–27, 10 sv., ed. F. Krčma); Spisy K. H. M. (nakl. L. Mazáč, 1928, 4 sv., ed. V. Vittinger); Dílo K. H. M. (nakl. F. Borový, 1928–29, 3 sv., ed. F. Krčma); Dílo K. H. M. (nakl. R. Škeřík, 1929, 2 sv., ed. A. Vyskočil); Dílo K. H. M. (nakl. F. Borový, 1948–50, 3 sv., ed. K. Janský); Spisy K. H. M. (SNKLHU, 1959–72, 3 sv., ed. R. Skřeček, K. Dvořák, J. Mukařovský); Dílo K. H. M. (nakl. Českosl. spisovatel, 1986, 2 sv., ed. M. Pohorský). ■ KORESPONDENCE: souborně in K. H. M.: Literární zápisky, Deníky, Dopisy (J. Benešovi z 1833, E. Hindlovi z 1832, 1833, 1836, J. Máchovi z 1835, 1836, bratru Michalovi z 1835, 1836, neznámé dívce z 1833, rodičům z 1834, 1836, A. Šimákovi z 1836, L. Šomkově z 1834, 1836, P. Veselskému z 1836), Spisy K. H. M. 3 (1972, ed. K. Dvořák, K. Janský, R. Skřeček). ■

BIBLIOGRAFIE: F. Krčma: O českých vydáních M. Máje (1925) + K. H. M. Soupis prací o jeho životě, díle a kultu (1932); J. Kuncová: Máj K. H. M. 1836–1956 (1956, soupis všech vyd. Máje a knižní lit. o K. H. M. od 1932); H. Ševčíková: K. H. M. Personální bibliografie (Okres. knihovna Olomouc 1986); Výběrová bibliografie o životě a díle K. H. M. (z 1970–85) (Státní knihovna ČSSR 1986); J. Stejskal: Soupis vydání básně Máj K. H. M. (Knihovna města Plzeň 1990). ■ LITERATURA: J. Arbes: K. H. M. (1886); M. Zdziechowski: K. H. M. i bajronizm czeski (Krakow 1893, česky 1895); F. V. Krejčí: K. H. M., kniha o českém básníku (1907); J. Voborník: K. H. M. (1907); H. Lang (J. Mahen): M. poezie a její význam (b. d., 1910; 1941 s tit. Máchova poezie); M. Marten: In memoriam K. H. M. (1910) → Akord (1916); F. V. Krejčí: K. H. M. (1916); G. Mayer: Un poeta romantico cecoslovacco (Řím 1925 ← Europa orientale 1925); A. Vyskočil: Básníkova cesta (1927); J. Mukařovský: M. Máj (1928) → Kapitoly z české poetiky 3 (1948); sb. Vzpomínky na K. H. M. (1928, ed. F. Krčma); sb. Litoměřice K. H. Máchovi (1935, ed. J. Junek); J. Pasovský: Život Máchův (1935); sb. Ani labuť ani Lůna (1936; příspě. B. Brouk, E. F. Burian, A. Hoffmeister, Z. Kalandra → Intelektuál a revoluce, 1994, J. Mukařovský, V. Nezval → Manifesty, eseje a kritické projevy z let 1931–1941, 1974, L. Novomeský, K. Teige → Zápasy o smysl moderní tvorby, 1969); sb. Básník a země (1936, ed. V. Bidlo); R. Cikhart: Památce K. H. M. (b. d., 1936); M. Hruběšová: M. výrazové prostředky k charakteristice osob v románu Cikáni (1936); K. H. M. Život a dílo (kat. výstavy v NM, 1936, ed. K. Janský, J. Malý, M. Novotný); sb. Máchovy ohlasy (Chudým dětem 1936, ed. H. Humlová; příspě. P. Fraenkl, E. Jurčínová, A. Novák, J. Plavec, K. Polák, A. Pražák, F. Střeček, B. Václavěk, A. Vyskočil aj.); M. Novotný: Portrét K. H. M. (1936) + Kresby K. H. M. (1936, ed.); M. Očadlík: Máj jako opera (1936); J. Pasovský:

K. H. M. a Podbrdsko (1936); sb. Patero vzpomínek na K. H. M. (1936, ed. M. Novotný); J. Plavec: K. H. M. a hudba (1936 ← sb. Máchovy ohlasy); A. Pražák: K. H. M. (1936) + K. H. M. (přednáška, 1936); J. Rudloff: O M. Lori a rodině Šomkově (1936); J. Rys: Cesty K. H. M. po našem Podřipsku (1936); F. X. Šalda: M. snivec i buřič (1936) → Studie z české literatury (1961); F. Táborický: K. H. M. po 100 letech (1936); B. Vavroušek: Album K. H. M. (1936); J. Vodák: K. H. M. (1936 ← Čas 1905); O. Votočková-Lauermannová: K. H. M. (1936); A. Vyskočil: Básník (1936); sb. K. H. M. Osobnost, dílo, ohlas (1937, ed. A. Novák; příspě. V. Černý, P. Fraenkl, F. Chudoba, A. Novák → Česká literatura a národní tradice, 1995); sb. Památce K. H. M. Básně z let 1836–1935 (1937, ed. M. Hýsek); sb. Torzo a tajemství M. díla (1938, ed. J. Mukařovský; příspě. D. Čyževskij, O. Fischer, B. Havránek, R. Jakobson → Poetická funkce, 1995, J. Mukařovský → Kapitoly z české poetiky 3, 1948, F. X. Šalda → Studie literárněhistorické a kritické, 1937, B. Václavěk → Studie a podobizny, 1962, R. Wellek); B. Václavěk: Společenské vlivy v životě a díle K. H. M. (1938, též in sb. Torzo a tajemství M. díla) → Literární studie a podobizny (1962); J. Malý, M. Novotný: Návrat K. H. M. (1939); R. Medek: Zemi milovanou (1939, řeč při pohřbu); sb. Věčný M. (1940, ed. A. Hartl s jinými; příspě. K. Biebl, F. Halas, S. Hanuš, F. Holub, J. Hora, J. Kopta, F. Křelina, N. Melniková-Papoušková, F. Nechvátal, J. Noha, B. Novák, M. Novotný, J. Orel, tj. P. Eisner, J. Plavec, K. Polák, J. Seifert, V. Sochor, tj. P. Eisner, J. Šup, J. Veltruský, F. Vodička, V. Volavka); J. Arbes: K. H. M. (1941, soubor máchovských studií, ed. K. Janský, K. Polák); K. Janský, V. Jiráč: Tajemství Křivokladu a jiné máchovské studie (1941); F. Krčma: Máchova oblíbená píseň Vale, láska ošemetná (1941); J. Svoboda: Za tajemstvím M. Máje (1941); V. Jiráč: K. H. M. (1943) → Duch a tvar (1967) a Portréty a studie (1978); M. Novotný: K. H. M., poutník romantický (1944); J. Patočka: Symbol země u K. H. M. (1944); A. A. Umancev: Karl Ignaz Macha (1945); P. Eisner: Na skále. Dvanáct zastavení máchovských (1945); J. Mukařovský: Kapitoly z české poetiky 3. Máchovské studie (1948); M. Szykowski: K. H. M., twórca czeskiego romantyzmu (Lodž 1948); B. Novák: K pramenům M. tvorby (1949); K. Janský: K. H. M. Život uchvatitele krásy (1953); J. Petrmichl: K. H. M., velký básník českého revolučního romantismu (1953); O. Králík: Historie textu M. díla (1953); P. Eisner: Okusy Ignaze Máchy (1956, s čes. parafrazemi M. něm. básní); O. Králík: Pouť krkonošská. M. texty a máchovské apokryfy (1957); H. Grandjard: M. et la renaissance nationale en Bohême (Paříž 1957); F. X. Šalda: Magický básník K. H. M. (Bratislava 1958, výběr máchovských studií, ed. J. Paštěka); sb. K. H. M. ve vzpomínkách současníků (1959, ed. K. Janský); J. Mahen: Máchova krajina (1960, ed. J. Žantovský ← LidN 1910); R. Jakobson: Stroka Machi o zove gorlicy (Haag 1961) → s tit. M. verše o hrdliččině hlasu in Sloves-

né umění a umělecké slovo (1969) a Poetická funkce (1995); sb. Realita slova Máchova (1967, ed. R. Grebeníčková, O. Králík; přisp. R. Grebeníčková, K. Hausenblas, O. Králík, K. Krejčí, J. Patočka, A. Skoumal); W. Schamschula: Nichtintegrierte Kontexte im Werke Mácha's (Mnichov 1968); O. Králík: Demystifikovat Máchu (1969); J. Panáček: K. H. M. v kraji svého Máje (1970, přeprac. J. Wágner 1990); J. Čáka: Poutník M. (1975); sb. K. H. M. (Okres. knihovna Litoměřice 1975, ed. V. Brázdová); A. Wildová-Tosi: Un poeta romantico ceco (Benátky 1976); M. Ivanov: Důvěrná zpráva o K. H. M. (1977); sb. Literární pouť K. H. M. (1981, dokumenty k recepci díla z 1836–58, ed. P. Vašák); V. Štěpánek: K. H. M. (1984); V. Křivánek: K. H. M. (1986); sb. Malá knížka o Máji (1986, ed. M. Pohorský); sb. Prostor M. díla (1986, ed. P. Vašák; přisp. F. Černý, P. Čornej, Z. Hrbata, J. Kotalík, B. Mánek, J. Peřina, M. Procházka, A. Scherl, A. Stich, P. Vašák); A. Měšťan, V. Měšťanová: Wörterbuch zu K. H. M.: Máj (Kolín n. R. – Vídeň 1988); B. Mráz: K. H. M.: Hradý spatřené (1988); O. Špecinger: K. H. M. a Mělnicko (Okres. muzeum Mělník 1990); J. Mukařovský: Příklad poezie: K otázce trvalé platnosti M. díla (1991, ed. M. Jankovič, J. Janáčková; nepublik. přednášky ze 30. let); M. Ivanov, L. Skořepová: Jiskření aneb Na černé hodině s M., Němcovou a hvězdami (1996); J. Wágner: K. H. M. v dějšti svých Cikánů (1996, se soupisem autorových máchovských prací).

■ ● ref. Máj: an. (K. Sabina, dub.), Unser Planet (Lipsko) 1836, s. 689 → ČLit 1978, s. 254; A. Bielowski, Rozmanitost. Pismo dodatkové do Gazety lwowskiej 1836, s. 415 → Literární pouť K. H. M. (1981, s. 79); J. K. Chmelenský, ČČM 1836, s. 380 → sb. Literární pouť K. H. M. (1981, s. 70, zde i další ohlasy, 1836–37); an. (K. Kuzmány), Hronka (B. Bystrica) 1836, s. 93 a 1837, s. 88; J. N-ky, Österreichisches Morgenblatt (Vídeň) 22. 6. 1836; J. Tomíček, Čes. věla 1836, s. 181; J. K. Tyl, Květy 1836, příl. 16, s. 57 → O umění (1951) a Národní zábavník (1981, s. 536) ●; ● nekrology: an., Pražské noviny 20. 11. 1836; an. (K. Havlík), Květy 1836, s. 367; K. Kuzmány, tamtéž, příl. 26, s. 101; K. Sabinský (Sabina), Květy 1836, s. 361; L. Rieger, tamtéž, s. 377; K. D. Štúr, Květy 1837, příl. 18, s. 69 ●; J. V. J. Michl in Ouplný literaturní létopis... (1839, s. 299) → s tit. Životopis K. H. M. (1985, ed. J. Stejskal); K. Sabina: Beiträge zur Geschichte der neuböhmischen Literatur, Ost und West 1840, s. 53; J. J. Kolár: Sara's höchst aufrichtige Briefe über die neuböhmische Literatur, Ost und West 1841, s. 83; J. K. T. (Tyl): Ještě něco k povšimnutí, Květy 1841, příl. 7, s. 28 → Národní zábavník (1981); K. Vinařický: Quatrième coup d'oeil sur la littérature bohème..., Almanach de Carlsbad 1841, s. 199 (něm. Ost und West 1842, s. 142); F. S. Janecki: O stanie najnowszej literatury czeskiej, Dziennica – Jutrzenka (Varšava) 1842, s. 57; S. Kapper: K. H. M. und die neuböhmische Literatur, Sonntagsblätter (Vídeň) 1842, s. 313; T. Wander v. Gruenwald: Mai (úvod k překl. S. Kappera), alm. Libussa 1844, s. 97;

K. Sabina: Úvod povahopisný, in Spisy K. H. M. 1 (1845) → Články literárnědějepisné 1 (1912) a O literatuře (1953); an. (J. M. Hurban): Náhrobek K. H. M., Slovenské pohľady (Skalica) 1847, sv. 2, s. 74; E. Chojecki in Czechja i Czechowie przy końcu pierwszej połowiny 19. stulecia (Berlín 1847, s. 195); an.: Literární siluety... K. H. M., Vesna (Vídeň) 1851, s. 205; an. (F. B. Kořínek): K. H. M., Pražské noviny 20. 1. – 11. 3. 1854; K. Sabina: Upomínka na K. H. M., alm. Máj 1858, s. 295 → Články literárnědějepisné 1 (1912) a O literatuře (1953), samostatně 1926; J. E. Sojka: Hrob K. H. M., Jasoň 1859, s. 77 + in Naši mužové (1862, znovu 1953) → sb. Čeští radikální demokraté o literatuře (1954); J. Neruda: K. H. M., Čas 15. 11. 1860 + K. H. M., Rodinná kronika 1862, s. 19 → Literatura 1 (1957); A. Waldau: ref. Spisy K. H. M. 1, Obrazy života 1861, s. 280; an. (F. K. Vorlíček) in Spisy K. H. M. 2 (1862); K. Sabina: Novelistika a románpisectví české doby novější, Kritická příl. k NL 1864, s. 72 → Články literárnědějepisné 1 (1912) a O literatuře (1953); J. V. Frič: Listy o poezii Sylvii, Blaník (Berlín) 1868, s. 58 → s tit. O Máchovi in sb. Čeští radikální demokraté o literatuře (1954); H. O. Tůma: Z procházek po literatuře: K. H. M., Šumavan (Klatovy) 1872, č. 17 a pokr.; J. Arbes: Náš duch se vznáší nad vodami, Lumír 1877, s. 278, 295 + Poslední okamžiky M., Lumír 1877, s. 359, 373 → Z ovzduší umění (1908) a K. H. M. (1941); Dr. J. B. P. (Pichl) in Vlastenecké vzpomínky, Čes. věla 1877, s. 142, 318 (knižně 1936); J. Arbes: Nepomíjitelny hřích české kritiky, Šotek 1880, č. 3 → K. H. M. (1941); F. Dlouhý: K. H. M., Koleda (Olomouc) 1881, s. 5 a pokr.; J. Arbes: Jak básnil K. H. M., Květy 1882, s. 197 a pokr. → K. H. M. (1941); J. A. Zelený: Nová data k životopisu K. H. M., Studentské listy 1882, s. 218 a pokr.; J. Arbes: Portréty básníků 4. K. H. M., Domácí krb 1883, s. 240 a pokr. + M. Máj. Květy 1886, sv. 1, s. 506, 659, sv. 2, s. 38 a pokr. + O významu M. Máje v literatuře české, Světozor 1886, s. 225 + M. satirické náběhy, Paleček 1886, s. 142 + M. tajemství, Rozhledy literární 1886, s. 26 → Z ovzduší umění (1908) + M. Lori, Hlas národa 2. 5. 1886, příl., vše → K. H. M. (1941); Carpio (J. Vrchlický): Listy z Prahy (vztah kritiky k M.), Lumír 1886, s. 223; J. Herben: Byronismus v Čechách, Hlas národa 25. 9. 1886; J. Arbes: Ze života českého básníka, Slovany sborník 1887, s. 106 + Máchovi přátelé a kolegové, Světozor 22, 1887/88, s. 643 + Několik črt z deníku K. H. M., Besedy lidu 5, 1896/97, s. 222 a pokr., vše → K. H. M. (1941); J. Janko: O romantismu a realismu v básnictví, 23. výr. zpráva české realky v Karlíně 1896/97; J. Arbes: Doslov k M. Křivoklátu, NL 24. 1. 1897 + M. jako turista, Čes. politika 29. 8. 1897 + Zur Charakteristik K. H. Mácha's, Politik 11. 9. 1897 + Z literárních plánů K. H. M., Hlas národa 31. 7. a 7. 8. 1898, příl. Nedělní listy + Dopisy K. H. M., Naše doba 1898, s. 411, 493 + M. jako herec, Květy 1898, s. 375 a pokr. + Ku charakteristice K. H. M., Rozhledy 8, 1898/99, s. 7 + Český parnas studentský za dob Máchových, Květy 1901, sv. 2, s. 201

+ První zákmity k M. Máji, Zvon 3, 1902/03, s. 150, vše → K. H. M. (1941); J. Vodák: Byl pozdní večer – první máj, Besedy Času 1903, s. 258; J. R. Kronbauer: K. H. M.: jeho deníky z let 1833, 1834 a 1835 a jeho obrazy českých hradů, Máj 1904, s. 497; V. Flajšhans in K. H. M.: Máj (1905); an. (J. Vodák): K. H. M., Čas 4., 10., 11. 6. 1905 (knižně 1936); M. Hýsek: K. M. Máji, Mor. orlice 8. 11. 1906; A. Novák in K. H. M.: Spisy 1 (b. d., 1906); F. V. Krejčí in Zrození básníka (1907); I. Herrmann: Podobizna K. H. M., NL 29. 11. a 13. 12. 1908; M. Hýsek: Bürgerovy ohlasy v české literatuře, LF 1908, s. 241; V. Mach: Akademické paměti Václava Macha, hlavně se zřetelem ku K. H. M., Týden 1909, č. 1–13 → sb. Vzpomínky na K. H. M. (1928) a sb. K. H. M. ve vzpomínkách současníků (1958); J. Karásek: K. H. M., Dílo 1910, s. 87; F. V. Krejčí in Ženy a lásky poezie M. v obrazech A. Kalvody (1910); J. Mahen: Urputný duch, LidN 17. 11. 1910 + Máchova krajina, LidN 20. 11. 1910 → (bibliof.) 1960; J. Malý: Ke korespondenci K. H. M., Pokroková revue 1910, č. 8, i sep.; J. Thon: K. H. M. Cesta do Itálie (komentář k první ed. Deníku na cestě do Itálie), LF 1910, s. 349 + K. H. M. na cestě do Itálie, NL 4. 11. 1910, příl.; J. Kamper: M. dramatické pokusy, Lumír 39, 1910/11, s. 72; A. N. (Novák): K. H. M., Přehled 9, 1910/11, s. 141; K. Sabina o M., Lumír 39, 1910/11, s. 178; F. X. Šalda: K. H. M. a jeho dědictví, Novina 4, 1910/11, s. 12 → Duše a dílo (1913); A. Novák: M. Krkonošská pouť, LF 1911, s. 226; A. Procházka: Ironický osud, MR 1911, sv. 23, s. 107 → Meditace (1912); F. Sekanina in Prémie Spolku Máje na rok 1911 (1910; literární ohlasy Máje); A. Vyskočil: K. H. M., sb. Zahrada Epikurova (1911, s. 19); H. Siebenschein: Několik slov o způsobu, kterak M. psal Máj, LF 1912, s. 43; G. Drboschal: Byron's Einfluss auf das tschechische Schrifttum des Vormärz, Programm der deutschen Landes-Oberrealschule in Kremsier 1912/13, i sep.; Ant. Veselý: M. a jeho odpůrci, Čes. revue 6, 1912/13, s. 26; E. Horský (Č. Zíbrt): Vojtěch Nejedlý a M., ČČM 1913, s. 452; E. Stoklas: Příspěvek k rozboru 2. zpěvu Máje, Lumír 1913, s. 465, 509 + Poezie minulosti v drobné lyrice K. H. M., Výr. zpráva vyšší realky v Litovli 1914/15; Ant. Procházka: Hněvkovský a M., LF 1914, s. 435; Č. Zíbrt: Nově objevené rukopisy skladeb K. H. M., Naše doba 1914, s. 615 a pokr.; A. Novák: Mistr Jan Hus a česká reformace v díle M., Topičův sborník 2, 1914/15, s. 470 → Zvony domova (1916); F. Frýdecký: O vlivu M. Máje na Bottovu Smrt Jánošíkovu, Čes. revue 9, 1915/16, s. 541; A. Novák: M. soucit a jeho dědic, sb. Čeští spisovatelé vdovám a sirotkům našich vojnů (1916) → Krajane a sousedé (1922) a Česká literatura a národní tradice (1995); A. Vyskočil: O krystalizaci M. metafory, ČČM 1916, s. 50, 184 → Básníková cesta (1927); E. Stoklas: M. Eremit a Šnajdrův Poustevník, ČMF 6, 1917/18, s. 313; Ant. Veselý: Otázka M. pohřbu, Topičův sborník 5, 1917/18, s. 187; O. Zich in O typech básnických, ČMF 6, 1917/18, s. 1 a pokr. (knižně 1937); B. Jedlička: M. rukopis tř. Kr-

konošské pouti a vydavatel z r. 1862, LF 1918, s. 28 + Vydání spisů M. z r. 1862, LF 1918, s. 184; K. Paul: M. a obrození chorvátského národa, Topičův sborník 6, 1918/19, s. 379; A. Vyskočil: M. Marinka, Zrání 1919, s. 19 → Básníková cesta (1927); V. Bitnar: Hagiografické živly v M. lyrice, Neděle Občanských novin (Brno) 2, 1922, příl. 2; M. Hýsek: Dramatický zlomek Máchův, Jevišťe 1922, s. 50; F. Kréma: M. a Palacký, LidN 10. 12. 1922 + M. přítel Jan Beneš, Cesta 5, 1922/23, s. 185; B. Jedlička: „Poznamenání“ K. H. M., LF 1923, s. 42, 138; S. Sahánek: K. M. rukopisné pozůstalosti, LF 1923, s. 143, 245 (k tomu ref. F. Kréma, Kritika 1924, s. 258); F. Kréma: Cesty K. H. M., Lit. listy 1, 1923/24, s. 41 + M. a Sabina, tamtéž, s. 105 + M. a Rieger, Lumír 1924, s. 368 + Drašar – první životopisec K. H. M., Cesta 7, 1924/25, s. 208; J. Zrzavý: Moje ilustrace k M. Máji, Lit. rozhledy 5, 1924/25, s. 59; V. Bitnar: M. zlomek Bratrovrah, Časopis katol. duchovenstva 1925, s. 528; J. Menšík: Seweryn Goszczyński a K. H. M., ČNM 1925, s. 124 + Malczewského Marie a M. Máj; A. Pražák: K. H. M. a Karel Ferdinand Dräxler-Manfred, oboje Sborník prací věnovaných prof. dr. Janu Máchalovi k 70. narozeninám (1925, s. 75 a 102); A. Tietze: K. H. M. und die deutsche Romantik, Jahrbuch der philosophischen Fakultät der deutschen Universität in Prag 1923/24 (1925, s. 39); A. Vyskočil: Básník. Rozmach 1925, s. 137 a pokr. → Básníková cesta (1927); F. Střejček: J. K. Tyl a K. H. M., Zvon 26, 1925/26, s. 340, 357; R. Jakobson in Základy českého verše (1926) → Poetická funkce (1995); J. Menšík: Julius Slowacki a K. H. M., LF 1926, s. 124; F. Kréma: Několik slov o podobě M., Kulturní zpravodaj 1927, s. 248; Ant. Procházka: K literární klasifikaci některých básníků let čtyřicátých, ČMM 1927, s. 181; J. Menšík: Mickiewicz a M., ČMF 13, 1927/28, s. 29 a 14, 1928/29, s. 29, i sep.; J. Bartoš in Daleká cesta (1929); O. Fischer: K. H. Mácha's Anfänge und der Kreis um Alois Klar, sb. Xenia pragensia Ernesto Kraus... oblata (1929, s. 233); F. Kréma: Neznámé prozaické zlomky K. H. M., RA 5, 1929/30, s. 257; J. Heidenreich in Vliv Mickiewiczův na českou literaturu předbrežnovou (1930, s. 82); B. Jedlička: ref. Dílo K. H. M. (nakl. F. Borový), ČMM 1930, s. 270; Ant. Procházka: K ideové reakci protimáchovské, LF 1930, s. 222; j. h. (J. Hora): M. a dnešek, LitN 5, 1930/31, č. 8 → Poezie a život (1959); Mladí čeští básníci o K. H. M. (anketa, příspěv. K. Biebl, F. Halas, V. Holan, J. Hořejší, J. Seifert, J. Zahradníček), LitN 5, 1930/31, č. 8; Ant. Procházka: K vlivu K. H. M. u některých literátů soudobých: Z ohlasů M. Marinky, Zvon 31, 1930/31, s. 341 + Ještě několik poznámek k M. erudici básnické, ČMF 17, 1930/31, s. 182, 316; A. Novák: 1831, LidN 1. 1. 1931 → Léta třicátá (1932); Ant. Procházka: M. Máj a Bottova Smrt Jánošíkova, sb. Slovenská miscelanea (Bratislava 1931, s. 94); V. Jiráč: Hudebnost M. rýmu, ČMF 18, 1931/32, s. 24, 147, i sep. → Tajemství Krivokladu... (1941) a Duch a tvar (1967); V. Bitnar: K. H. Mácha's deutsches Geistesleben, Slawische Rundschau

1932, s. 4; F. Krčma: Starší německé studie o K. H. M., LF 1932, s. 404 + in J. K. Tyl: Rozervanec (1932) + Vydání Spisů Máchových v Panteonu, ČMF 19, 1932/33, s. 78 + Nové vzpomínky na M., Vyr. zpráva státní českosl. realky v Praze VII 1932/33; K. Polák: M. a Goethe, ČMF 19, 1932/33, s. 42; F. X. Šalda: K. H. M. a náš dnešek, ŠZáp 5, 1932/33, s. 297 → Kritické glosy k nové poezii české (1939); A. Vyskočil: Máchovo „nerozumím“, Řád 1, 1932/34, s. 388; K. Janský: Divadelní ochotník K. H. M., Rozhledy 1933, s. 15; F. Krčma: M. matka, sb. Naše maminky (1933, s. 76); M. Hlávka: M. dramatické torzo, LitN 1934, č. 17; J. Šnobr: Vysněný svět Edwarda G. Bulwera a K. H. Máchy, Rozhledy 1934, s. 61; V. Nezval: Máj (rozhl. proslov), Doba 1, 1934/35, s. 129 → Manifesty, eseje a kritické projevy 1931–1941 (1974); O. Fischer: Aníž křičte, že vám stavbu bořím, SaS 1935, s. 216; R. Jakobson: Poznámky k dílu Erbenovu. I. O mýtu, SaS 1935, s. 152 → Slovesné umění a umělecké slovo (1969) a Poetická funkce (1995); K. Janský: Nové rukopisy K. H. M., LF 1935, s. 150, i sep.; I. Bart: Příroda u M., LitN 8, 1935/36, č. 17; V. Černý: Byron a M., LitN 8, 1935/36, č. 17–18; W. Haas: Versuche des I. M., LitN 8, 1935/36, č. 17; F. Halas: S troškou do mlýna (→ Magická moc poezie, 1958 a Imageny, 1971), M. Hlávka: M. o sto let mladší, V. Renč: Máchovo ano, J. Zahradníček: Poznámka, vše Studentský časopis 15, 1935/36, s. 201, 204, 205, 206; V. Hellmuth-Brauner: M. materialismus, LitN 8, 1935/36, č. 18; J. Horák: K. H. M. v literaturách slovanských, ČMF 22, 1935/36, s. 305 → Z dějin literatur slovanských (1948); M. Hýsek: K M. výročí, Zvon 36, 1935/36, s. 449; K. Janský: Neznámé prvotiny K. H. M., Lumír 62, 1935/36, s. 377; M. Pišút: K. H. M. a Slovensko, Elán 6, 1935/36, č. 8; A. Vyskočil: Křivé zrcadlo (kritiky M.), Lumír 62, 1935/36, s. 371, 444; Básnický dnešek a K. H. M. (anketa; přísp. E. F. Burian, J. Čep, J. Durych, F. Halas, J. Hora, O. Ľysohorský, V. Nezval, V. Vančura, V. Závada), SaS 1936, s. 65; V. Bitnar: Máchova katolicita, Archa 1936, s. 197, 248, i sep.; R. Brtáň: Ohlas Máchovho Mája na Slovensku, Panoráma 1936, s. 88; E. F. Burian: Hudebnost K. H. M., Čin 1936, s. 229 → Nejen o hudbě (1981); K. Čapek: M. kantilény (součást ankety), SaS 1936, s. 67 → O umění a kultuře 3 (1986); F. Černý: Rod K. H. M. + M. vysloužilce Bárta, LidN 12. 4. 1936, příl. 1. 5. 1936; R. Habřina: M. a Prešeren, LidN 15. 4. 1936; G. Černušák: M. a hudba, LidN 23. 4. 1936; A. Novák in Album K. H. M. (1936) + (A. N.) M. Máj + Jak vznikl M. Máj, obojí LidN 23. 4. 1936 + (ne) Německé básně K. H. M., LidN 17. 5. 1936; O. Elver: Pojetí snu v díle K. H. M., Saturn 1936, s. 19; F. Frýdecký: Technická skladba Máje ve světle statistiky, Bibliofil 1936, s. 62; V. Jiráť: Mácha's Stellungnahme zu den germanischen Literaturen, Germanoslavica 1936, s. 231 → přeprac. in Tajemství Křivokladu... (1941); J. Muškařovský: Příspěvek k dnešní problematice básnického zjevu Máchovu, LUK 1936, s. 25, 62 + Protichůdci. Několik poznámek o vztahu Erbenova básnického díla

k Máchovu, SaS 1936, s. 33 + Mácha's Werk als Torso und Geheimnis, Slawische Rundschau 1936, s. 212, vše → Kapitoly z české poetiky 3 (1948); V. Nezval: M. odkaz přítomnosti, RP 1. 5. 1936 → ČLit 1960, s. 480 + Poezie v M. roce (rozhl. projev), Tvorba 1936, s. 282 → Manifesty, eseje a kritické projevy 1931–1941 (1974); Jan Ort (P. Eisner): Stín – klín, LidN 16. 6. 1936; K. Polák: Máchův protichůdce (J. K. Tyl), PL 12. 7. 1936 + M. význam politický, PL 1. 11. 1936; V. Renč: M. bez přívlasků, Rozhledy 1936, s. 117; F. X. Šalda: Hořčičné semeno Máchovo, ŠZáp 8, 1935/36, s. 155 a LUK 1936, s. 1 → Z období Zápisníku 2 (1987); V. Tichý: M. dědictví, Dělnická osvěta 1936, s. 113; B. Václavek: K. H. M., básník Máje, Bibliofil 1936, s. 82 → Studie a podobizny (1962; zde i studie ze sb. Torzo a tajemství M. díla a Máchovy ohlasy); T. Vodička: M. tajemství, Řád 1936, s. 490; A. Vyskočil: Přes okraj kolébky, LUK 1936, s. 4 + Křivé zrcadlo (dobové kritiky M.), tamtéž, s. 249; D. Janko: Literárněestetický rozbor M. Máje, Studentský časopis 16, 1936/37, s. 155, 245; O. Fischer: Dva romantici, in Slovo a svět (1937) → Duše, slovo, svět (1965); A. Novák: Několik metodologických poznámek k bádání máchovskému, SaS 1937, s. 182; R. Selvi: M. z hlediska italského, LUK 1937, s. 373; F. X. Šalda: O krásné próze Máchově, in Studie literárněhistorické a kritické (1937, též ve sb. Torzo a tajemství M. díla, 1938); V. Černý: Baroko a romantismus, KM 1938, s. 105; J. Hora: Bratr bratřím neznámý, Čes. život 1938, s. 142 → Poezie a život (1959); K. Polák: Nová literatura máchovská, Naše věda 1938–44 (přehledové stati o nové máchovské literatuře); J. Strakoš: Máchův čin, Řád 5, 1938/39, s. 345; O. Králík: M. výročí aneb Způsob literárního poznání, Řád 5, 1938/39, s. 353 (k tomu polemika: K. Polák, KM 1939, s. 334 a V. Černý, KM 1939, s. 366); J. Fárek: M. výtvarník a režisér, LitN 1939, s. 206; J. Malý: K. H. M. a Mělnicko, Mělnicko 2, 1939, č. 3–4, i sep.; J. Ort (P. Eisner): Máchova truchlorouška, KM 1939, s. 102; M. Rutte: Máchovský hlas nicoty, in Mohyly s vavřínem (1939); K. Polák: Literatura o K. H. M. 1935–1939, Slavia 17, 1939/40, s. 249, i sep.; K. Babor (P. Eisner): K M. jazyku, Naše doba 1940, s. 404; V. Jiráť: Máchův poutník, KM 1940, s. 461 → Tajemství Křivokladu (1941, s. tit. Poutníková píseň) + Z počátků M. vlivu na české básnictví, ČNM 1940, odd. duchovědný, s. 180; O. Králík: M. a vplyvologie, Řád 1940, s. 67, 247 (k tomu polemika: V. Černý, KM 1940, s. 191, 459, O. Králík, Řád 1940, s. 278, 513); Jan Orel (P. Eisner): V mlhách. Poznámky k jednomu motivu Máchovu, KM 1940, s. 25; A. Pražák: M., Čechy a Praha, in Míza stromu (1940, s. 61); V. Jiráť in K. H. M.: Daleká cesta má (1941) + Máchovské zrcadlení, KM 1941, s. 362 → Uprostřed století (1948, s. tit. Poutník v zrcadle); A. Vyskočil: Poezie jako píseň kosmická + Jeden z Čech (o M. próze), Akord 9, 1941/42, s. 41, 103, 212 → Znamení u cest (1947); V. Jiráť in K. H. M.: Znělky (1942); K. Janský: První epické torzo M. (nález rukopisu), Naše věda 1943, s. 154; F. Ober-

Mácha

pfalcer in K. H. M.: Máj (1944); L. Kasalická in K. H. M.: Živý třpyt (1944); F. Krčma: Vrchlický a M., Čes. časopis filologický 3, 1944/45, s. 237; M. Szyjowski: K. H. M., in *Polská účast v českém národním obrození* 3 (1946); F. Černý: Po pražských farách za K. H. M., ČNM 1947, s. 180; K. Janský: Literární rybník předbřeznový, KM 1947, s. 228; O. Králík: M. na posmrtné cenzuře, ČMM 1947, s. 78; A. Vyskočil: M. Máj, in *Znamení u cest* (1947); J. Závada: Problematika rytmického řádu M. Máje, Kytice 1947, s. 218 a pokr.; F. Č. (Černý): Strýc K. H. M., Jihočeský sb. historický 17, 1948, č. 4; J. B. Čapek in *Záření ducha i slova* (1948); V. Jirátko in *Uprostřed století* (1948, Skupinový portrét z časů romantiky, Portrét v zrcadle); F. Vodička in *Počátky krásné prózy novočeské* (1948, s. 218 a pokr.); F. Černý: Po stopách předků K. H. M., Marginálie 22, 1949/50, s. 76; J. Levý: O překladech M. Máje, Slovesná věda 1950, s. 316; K. Polák: Povaha disonancí v Marince, Slovesná věda 1951, s. 46; K. Krejčí: Klasická látka českého historického románu (Václav IV.), tamtéž, s. 103; A. Bejblík, K. Janský: Dva myšlenkové problémy M., Slovesná věda 1952, s. 33; F. Černý: Nejstarší předkové K. H. M. v Krásné Hoře, Jihočeský sb. historický 21, 1952, č. 1; K. Janský, O. Králík: Text Pouti krkonošské a problémy textové kritiky u M., Slovesná věda 1952, s. 41; J. Hartl: M. a Marinka ze Želetinky, tamtéž, s. 189; H. Grandjard: Herloszsohn a M., Revue des études slaves (Paříž) 1953, s. 48 + K. H. M. a české národní obrození, Sklizeň (Hamburk) 1953, č. 5; J. Straka: K. H. M. a české národní obrození. Několik slov o M. nacionalismu, Sklizeň (Hamburk) 1953, č. 8; F. Cuřín: Klicpera a M., NR 1954, s. 208; K. Janský: Putování za K. H. M., NŽ 1954, s. 646; O. Králík: Tvůrčí proces u K. H. M. a P. Bezruč, SISb 1954, s. 433 → *Osvobozená slova* (1995) (k tomu polemika: K. Janský, ČLit 1955, s. 197, O. Králík, SISb 1955, s. 402, F. Vodička, ČLit 1956, s. 74, red., ČLit 1956, s. 188, O. Králík, SISb 1956, s. 403, F. Vodička, ČLit 1956, s. 358); J. Petrmichl in K. H. M.: Vzhůru za mnou, mládež věrná! (1954); P. Eisner in K. H. M.: Okusy Ignáze M. (1956); O. Králík: M. Máj čili Osud básnického díla, HD 1956, s. 309 + Znovu o textu Pouti krkonošské, SISb 1957, s. 127 + Máchovy německé básně (ref. o Eisnerových překl.), HD 1957, s. 133 + Neznámý rukopis máchovský (O16), ČMM 1957, s. 109, 415 + M. píseň z Cikánů, HD 1957, s. 265; M. Otruba: Souvislosti a smysl předbřeznového zápasu o M. a jeho dílo, ČLit 1957, s. 255; L. Bulín: O genezi M. menších próz, SISb 1958, s. 416; O. Králík: Máchovské rukopisy v Umělecké besedě, ČMM 1958, s. 354; M. Otruba: Příklad historický a aktuální (vztah M. a Tylůva díla), LitN 1958, č. 5 (k tomu polemika: H. Matoušová, tj. R. Grebeníčková, NŽ 1958, s. 285); F. Vodička: Geneze romantického hrdiny, in *Cesty a cíle obrozené literatury* (1958); F. Vodička, K. Janský, P. Spunar: M. rukopisy a tzv. máchovské apokryfy, ČLit 1958, s. 176; R. Grebeníčková: M. a Veltman, Českosl. rusistika 1959, s. 137; J. Hora

in *Poezie a život* (1959); O. Králík in K. H. M.: Pout krkonošská (1959); F. Vodička: M. jako literární kritik, SVŠP Praha, Jazyk a literatura 1, 1959, s. 229 → *Struktura vývoje* (1969); *Básníci dneška o poezii* K. H. M. (L. Čivrný, F. Hrubín, M. Kundera, J. Šotola, V. Závada), ČLit 1960, s. 401; R. Grebeníčková: M. a 20. století, Plamen 1960, č. 11 + K. H. M., Kulturněpolitický kalendář 1960, s. 42 + M. a ruská literatura, Slovanský přehled 1960, s. 331; F. Hrubín: K. H. M., LitN 1960, č. 46; M. Ivanov: Podoba neznámá?, in *Historie skoro detektivní* (1960); O. Králík: M. Kat, AUP Olomouc, Philologica 1 (1960); B. Meriggi: M. a Leopardi, ČLit 1960, s. 436; J. Topol: O čem básník ví, Plamen 1960, č. 11; F. Vodička: Lidské jádro M. poezie, LitN 1960, č. 46 + *Tradice M. poezie v české literatuře*, ČLit 1960, s. 408; J. Šotola in K. H. M.: Jasná noc mne vzhůru vábí (1961); F. Vodička: Ke sporům o romantismus, zvláště Máchův, Plamen 1962, č. 9; O. Králík: Dvě kapitoly o M. jazyce, SaS 1964, s. 147; B. Havránek: K jazyku K. H. M., tamtéž, s. 347; J. Felix: Slovo o amarante české poezie, in *Harlekýn sklonený nad vodou* (Bratislava 1965); L. Bulín: Úvaha genetická, sb. *Krkonoše – Podkrkonoší 1966*, s. 122; I. Dubský: Domov a bezdomoví, Filoz. časopis 1966, s. 181; Z. Kalista: Die epische Grundlage von Mácha's Máj, Zeitschrift für Slawistik (Vídeň) 1966, s. 570; O. Králík: M. jazyk a obrozená čeština, SaS 1966, s. 316 (k tomu polemika: B. Havránek, tamtéž, s. 326); J. Škvor: M. Máj, prubířský kámen české poezie, sb. *Perspektivy* (New York) 8, 1966, březen; O. Králík: O Pouti krkonošské po letech, sb. *Krkonoše – Podkrkonoší 1967*, s. 257 + *Hodiny máchologie, Červený květ* (Ostrava) 1968, č. 5–10; R. Grebeníčková: Poslední věta, *Orientace* 1969, č. 5; B. Srba: Dramatik vzduchu i soucitu, *Divadlo* 1969, květen; F. Všetická in *Čtení o kompozici* (1969, o Krivokladu); K. Dvořák, R. Škreček: Ke genezi M. dramatu Bratří, ČLit 1970, s. 200 + M. Anmerkungen – Sabinův apokryf?, tamtéž, s. 489; O. Králík: K máchovským otázkám, tamtéž, s. 351; K. Petráček: *Struktura eufonické informace*, tamtéž, s. 458; O. Vočadlo: Keats a M., *Svob. slovo* 6. 3. 1971; Z. Vyhlídal: Arbesův boj o K. H. M., AUP Olomouc, Čes. jazyk a literatura 1, 1971, s. 191; V. Štěpánek in K. H. M.: Dobrou noc, ó láska (1972); P. Vašák: Máchovy a Sabinovy texty, ČLit 1972, s. 554; I. Fleischmann: Jedno dějství z dlouhého dramatu (motiv exilu u M. a F. Kafky), *Svědectví* (New York, Paříž) 12, 1973/74, č. 45 (k tomu polemika mezi A. Brouskem a I. F., *Svědectví* 12, 1973/74, č. 46 + 13, 1975/76, č. 48); F. Černý: Experimentální scénka generace romantiků – Kajetánské divadlo, *Amatérská scéna* 1974, č. 12; H. Jechová: Motiv země milované v českém a polském romantismu, *Slavia* 1974, s. 231; V. Nezval: Po stopách M. Máje (rozhl. přednáška z 1935), in *Manifesty, eseje a kritické projevy z let 1931–1941* (1974); P. Vašák: M. – komunikace – textologie, sb. *Literární archiv* 8–9, 1974, s. 475 + *Stemma Cikánů*, ČLit 1974, s. 533; O. Králík: Dva máchovské příspěvky. Krása přírody a vnitřní

- svět, Kosmický věk Máchův?, ČLit 1975, s. 260; K. Krejčí: Symbol kata a odsouzení v díle K. H. M., in Česká literatura a kulturní proudy evropské (1975); K. Cvejn: Společenský podtext Arbesova a M. díla, sb. Českolipsko literární 1976, s. 75; V. Macura: Vlast obzokolská a vlast Máchova, ČLit 1976, s. 437 → Znamení zrodu (1983); M. Otruba, V. Závada in K. H. M.: Daleká pouť (1976); E. Gombala: Karel Štúr a K. H. M., SLit 1977, s. 676; R. Grebeníčková: M. a Novalis, Slavia 1977, s. 150; D. Hodrová: Symbolika M. Marinky, tamtéž, s. 271; K. Krejčí: K. H. M. v rámci slovanského romantismu, tamtéž, s. 364; P. Vašák: Textologie a máchovské systémy, ČLit 1978, s. 10 + Neznámá recenze Máje z Unser Planet 1836, tamtéž, s. 248 + Roviny máchovského zápasu, ČLit 1979, s. 223; D. Kšicová: K typologickému srovnání české a ruské poémy (Lermontov – M. – Zeyer), SUJEP Brno, Slovanské studie č. 218 (1980) a č. 249 (1983); J. Stejskal: K. H. M. a Jan Zrzavý, Marginálie 1980, s. 49; P. Vašák in Metody určování autorství (1980) + Dialektický básník, Tvorba 1980, č. 47 + První překlad M. díla (Marinka 1836), ČLit 1980, s. 596; R. Matys in K. H. M.: Marinka (1981); J. Peřina: Poslední básně (koncept Cesta z Čech), Průboj (Ústí n. Lab.) 4. 12. 1981; O. Špecinger: Kokořínsko K. H. Máchy, sb. Českolipsko literární 1981, s. 59; J. Rambousek: Dvě máchovské kapitoly, tamtéž, s. 69; P. Vašák: Pojem národní literatury (M. bilingvismus), ČLit 1981, s. 445; R. Grebeníčková: K jednomu neokomentovanému místu M. zápisníku, sb. Strahovská knihovna 16–17, 1981–82, s. 235 + M., čtenář Goethova Fausta, Slavia 1982, s. 143; R. Pynsent: Pokus o Jarmilu, Proměny (New York) 1982, č. 1; P. Vašák: První polský překladatel Máje, Slavia 1982, s. 397; M. Procházka: Childe Haroldovo Dobrou noc a Budoucí vlasť. K problému subjektu v Byronově a M. poezii, ČLit 1982, s. 289; R. Grebeníčková: Jak vznikl Máj, SPFF Brno, ř. D 30, 1983, s. 7; V. Šmejkal: M. a Lenau, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1983, s. 11; P. Vašák: Změna textu v dílo, Estetika 1983, s. 65 + in K. H. M.: Máj (1983) + M. a geneze májovců, ČLit 1984, s. 45 + Budoucí M., Lit. měsíčník 1984, č. 9; J. Wágner: Máchovské omyly 1, sb. Českolipsko literární 1984, s. 109; J. Janáčková: Představa adresáta v M. próze, in Stoletou alejí (1985); J. Ryba: Jazyková forma M. Máje, Nár. politika (Mnichov) 1985, č. 7–8, příl. Zvon; I. Slavík: Dvakrát „co je poezie“ (srovnání představ M. a J. J. Langra), Nové knihy 1985, č. 18; V. Štěpánek: K. H. M. v dějinách české společnosti a literatury, Čes. jazyk a literatura 36, 1985/86, s. 389; ČLit 1986, č. 1 (přísp. M. Blahynka, K. Kardyni-Pelikánová, M. Procházka, P. Vašák); P. Čornej: K M. pojetí českých dějin, ČLit 1986, s. 193; R. Grebeníčková in K. H. M.: Mrtvé labutě zpěv (1986); D. Hodrová: K. H. M.: Máj, sb. Rozumět literatuře (1986); J. Hraše: Máchovo jeviště + M. drama, Amatérská scéna 1986, č. 8, 9; Z. Hrbata: Motiv hradu v českém romantismu, Slavia 1986, s. 39 + Konkrétnost i symbolika romantické pouti a poutníka v M. díle, ČLit 1986, s. 500; D. Mocná: Neruda a M., ČLit 1986, s. 511; J. Jedlička: M. Máj 150, Nár. politika (Mnichov) 1986, č. 6; J. Kotalík: Poselství v čase (M. a výtvarné umění), Lit. měsíčník 1986, č. 8, 9; Jan Kryštof (J. Kroutvor): Necenzurované deníky z r. 1835, in K. H. M.: Máj, Necenzurované deníky z roku 1835 (Mnichov 1986); M. Pohorský in K. H. M.: Máj a jiné básně a prózy (1986) + in sb. Malá knížka o Máji (1986) + in K. H. M.: Dílo 1, 2 (1986) + Máj, znovu Máj, Tvorba 1986, příl. Kmen, č. 22; J. Stejskal: M. Máj a cenzura, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1986, s. 2; V. Štěpánek: M. iniciativa, Lit. měsíčník 1986, č. 9; O. Vančata: K. H. M. a jižní Čechy, sb. Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích 23, 1986, s. 253; P. Vašák in Autor, text a společnost (1986) + Májovci a jejich M., Lit. měsíčník 1986, č. 1 + M. a máchovský svět, tamtéž, č. 8 + M. svět a současný člověk, Tvorba 1986, příl. Kmen, č. 49; P. Vašák, E. Uchalová: Literární a výtvarné texty K. H. M., Umění 1986, s. 473, i sep., též in Autor, text a společnost (1986); M. Otruba: R62 – nově zjištěný máchovský autograf, sb. Literární archiv 21–22, 1986–87, s. 29; ČLit 1987, č. 2 (mj. přísp. P. A. Bílek, O. Čepan, E. Gombala, K. Hausenblas, M. Herda, J. Janáčková, C. Kraus, J. Loužil, B. Mánek, J. Pilař, R. B. Pynsent, I. Seehase, M. Štemberková); J. Bartůňková: Dialog v prózách K. H. M. (teze přednášky), Jazykovědné aktuality 24, 1987, s. 32; E. Gombala: Recepce diela K. H. M. a jeho romantická iniciativa na Slovensku, SLit 1987, s. 13; C. Kraus: Na tému K. H. M. a Slováci, Romboid (Bratislava) 1987, č. 5; J. Podlešák: Židovské postavy v M. Cikánech, Židovská ročenka 5748, 1987, s. 74; P. Vašák: Funkce nesystémových prvků (v ohlasu M. díla), Estetika 1987, s. 143; J. Wágnerová, J. Wágner: Máchovské zastaveníčko. Písnový repertoár K. H. M., sb. Českolipsko literární 1987, s. 23; H. Šturmová: Interpretace M. Máje z hlediska rytmické struktury, Čes. jazyk a literatura 38, 1987/88, s. 263; J. Bartůňková: Využití motta v prózách K. H. M., AUC Praha, Philologica slavica pragensia 32, 1988, s. 287; J. Tříška: M. styl a jeho předpoklady, SVSP Praha, Filologické studie, Literatura a výchova slovesným uměním, D 7, 1988, s. 69; J. Janáčková: M. Marinka, Čes. jazyk a literatura 39, 1988/89, s. 114; J. Bartůňková: Podíl komunikace postav na výstavbě M. Marinky, SPF Hradec Král., Jazyk–literatura–metodika, 1989, sv. 52, s. 69; M. Červenka: Polymetrie Máje, ČLit 1989, s. 413; D. Hodrová: Idylický a ideální prostor v české próze 19. století, Opus musicum 1989, č. 2; L. Tomek in Za slova tiše nahlédni (1989); P. Vašák: Máchovo životní prostředí, sb. Člověk a příroda v novověké české kultuře (1989); J. Wágner: Krkonošské inspirace K. H. M., Krkonoše 1989, č. 12 + Přírody slavný chrám (krajina Máje), sb. Českolipsko literární 1989, s. 57; J. Bartůňková in Ztvárnění primární a sekundární komunikace ve vybraných dílech české umělecké prózy 1. poloviny 19. století (Pedag. fakulta v Hradci Král. 1990); mč (M. Čer-

venka) in Slovník básnických knih (1990, Máj); J. Kroutvor in Potíže s dějinami (1990); J. Kuběna: C. D. F. (Friedrich) a K. H. M., Proglas 1990, s. 105; J. Mukařovský: M. a barok (přednáška z 1936), SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, roč. 38–39, č. 36–37, 1989/90 (1990, ed. M. Jankovič); M. Procházka: Motiv snu v symbolické výstavbě M. Pouti krkonošské, sb. Proudý české umělecké tvorby 19. století. Sen a ideál (Ústav teorie a dějin umění ČSAV 1990, rozmnož.); J. Skutil: Krajiny M. Máje, VVM 1990, s. 159; P. Vašák: Tajný deník K. H. M., Nové knihy – Výběr z nejzajímavějších knih (zima) 1990, s. 14; A. Bejblík: Keats a M. aneb Kouzelný automat, Svět literatury 1991, s. 46; J. Jedlička: O vlastenectví aneb Hrdliččin hlas, Přítomnost 1991, č. 12 → České typy aneb Poptávka po našem hrdinovi (1992); O. Králík: K strukturalistické interpretaci M., ČLit 1991, s. 269 (k tomu polemika: M. Jankovič, tamtéž, s. 277 – obojí připraveno pro ČLit 1970); Z. Krušina: Neznámý K. H. M., Vesmír 1991, s. 340; P. Vašák: Šifry romantika M., Nové knihy 1991, č. 26; J. Wágner: Máchovské omyly 2, sb. Českolipsko literární 10, 1991, s. 55; I. Slavík: Postřehy a poznámky k M., Akord 17, 1991/92, č. 9; M. Otruba: Vězeň a vězení ve 2. zpěvu M. Máje, Estetika 1992, č. 4 → s tit. Mezitextovost jako podmiňovací vztah mezi znaky, in Znaky a hodnoty (1994); F. Svejkovský: Slovo satira a satirický u K. H. M., ČLit 1992, s. 351; E. Israel: Tajuplné rýmy K. H. M., Kritický sborník 1992, č. 3; VI. Vokolek in Obrana básníka (1992, ed. M. Trávníček); R. Grebeníčková: O. Králík a znovu M. demystifikovaný, Tvar 1993, č. 14; E. Israel: Magický časoprostor Máchova jezera, ČLit 1993, s. 599 (k tomu polemika M. Kubínová in sb. Realismus ve vědě a filosofii, 1995, s. 48); K. Kosík: Vlast Máchova, Listy 1993, s. 67; M. Pohorský in ant. Intimní K. H. M. (1993); M. Procházka: Obrozený Ossian. Macphersonův model a produkce dějinnosti v české romantické kultuře, ČLit 1993, s. 25; M. C. Putna: Čí je M.?, Souvislosti 1993, s. 182; R. Pytlík: Tajemství M. deníku, Signál 1993, č. 29; A. Stich: Ještě k M.: velký a silný protivník J. K. Tyl, sb. Monology o J. K. Tylovi (UK 1993; k tomu M. Otruba, tamtéž, s. 74); M. Vajchr: Dvojí cesta v Máji, ČLit 1993, s. 445; D. Hodrová in Místa s tajemstvím (1994); J. Peřina: K problematice ohlasů polského povstání v tvorbě K. H. M. z let 1830–1832, sb. Česko-polské rozhovory (UJEP Ústí n. Lab. 1994, s. 21); E. Pražák: Poznámky k 1. intermezzu M. Máje, ČLit 1994, s. 60; B. Plánská: Krajina jako bezdomoví romantiků, Češtinář 5, 1994/95, s. 133 + in sb. Literatura a krajina (1996, s. 43); ● ref. symposium v Postupimi: M. Grygar, LitN 1995, č. 11; (mičér) (M. Červenka), ČLit 1995, s. 331 ●; V. Krivánek in K. H. M.: Tím světem bloudím (1995); H. Meyer: M. narativní díla a fantastický žánr v literatuře gotického románu a romantismu, ČLit 1995, s. 167; A. Thomas in The Labyrinth of the Word. Truth and Representation in Czech Literature (Mnichov 1995); I. Vaňková: Svět ticha, svět volání, Kritický sborník 1995, č. 1–2; H. Voisine-Jechová: Využití

snového zážitku v narativním procesu. Úvahy na základě několika česko-francouzských paralel, ČLit 1995, s. 268; M. Červenka: M. možná znělka, Tvar 1996, č. 19; M. Koloc, J. Mařan, M. Bařina: K. H. M.: ...a setře vítr stopy kroků mých (o krkonošském pobytu 1833), Krkonoše 1996, s. 20; J. Svoboda: K máchovskému tématu v české literární vědě, sb. Světová literárněvědná bohemistika 2 (1996, s. 567); I. Vaňková: Zvuky, ticho, řeč a komunikace v sémiotické výstavbě M. Máje, in Mlčení a řeč v komunikaci, jazyce a kultuře (1996); J. Vojvodík: Zur Problematik der ästhetischen Konkretisation der Poetik von K. H. M. im Werk von J. Štyrský, Umění 1996, s. 514; B. Daniel: Romská píseň v M. Cikánech, ČLit 1997, s. 85.

ahm, ll

Karel Ludvík Macháč

* 18. 11. 1867 *Praha*† 26. 9. 1931 *Praha*

Autor nenáročných próz a divadelních her většinou s výrazným sociálním akcentem.

Psal se i Macháč. – Absolvoval 1880–82 dvě třídy reálky v Karlíně, potom se učil v Praze světlotisku. Po vyučení pracoval ve Vídni v Löwyho uměleckém ústavě, po návratu do Prahy byl zaměstnán jako tiskárenský korektor a věnoval se politické a organizační činnosti v národněsociální straně. M. též spolupracoval s redakcemi odvětvových a jiných menších listů (Čes. kovo-pracovník, Československá stráž, Věstník československého číšníctva Otakar, Právo).

Veškerá M. tvorba, někdy zpracovávající tu-těž látku jako prózu i divadelní hru, je tematicky určena jeho politickou orientací a trpí vykonstruovaností a poplatností vkusu lidového adresáta. Sociálně vyhocená a moralistní dramata, založená na kontrastu trudného života dělníků a bezohledných továrníků, se někdy dotýkají i politických aktualit, např. dělnických bouří v Brně 1922 (*Zkáza*). Dělnická tematika promísená sentimentem, naivní milostné zápletky obvykle tragicky rozuzlené a schematické postavy předurčovaly M. hry pro ochotnické nebo předměstské scény (v Praze se např. hrály v holešovické Uránii nebo v Pištěkově divadle). Ojedinelý situační humor spojuje autor se satirickým ostrím, když zsměšňuje pivní vlastenectví, spolkaření a manýrismus volebních agitací (*Výhra v prohře*). Existenci